

En optimal gjutprocess - för optimala egenskaper

Hasse Fredriksson

KTH

Abel Tadese, FreCast AB

Haji Muhammad, FreCast AB

Innehåll

- Inledning
- Stelningstid, simuleringar
- Stelningsstruktur
- Grafitfördelning
- Inverkan av syre, kväve vatten på strukturen och egenskaperna
- Analys av struktur: skillnader mellan fallande och stigande gjutning
- Svaghetszoner i strukturen
- Optimal struktur
- Kontroll av smältprocess
- Kontroll av gjutprocess
- Tack

Smältning och smältans behandling

Legerings sammansättning 3.7 % kol, 2,2 % kisel
Övriga element så låga halter som möjligt.

Magnesium förångas och gasen reagerar med i smältan löst syre, svavel och kväve och bildar oxider, sulfider och nitrider
Halter av dessa element i smältan blir mycket låga

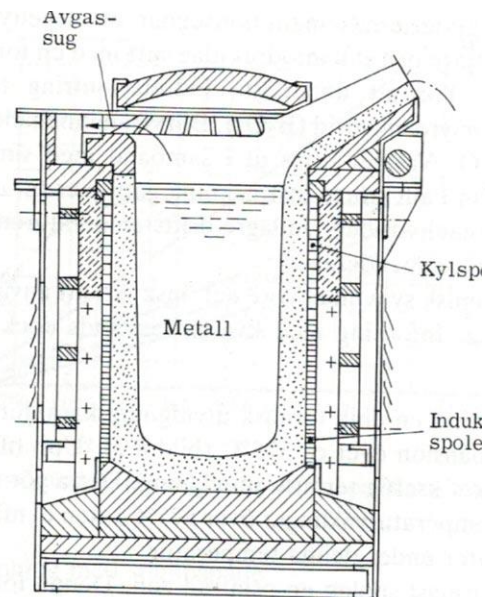

Bild 8.1 Elektrisk degelugn av typ LFD.

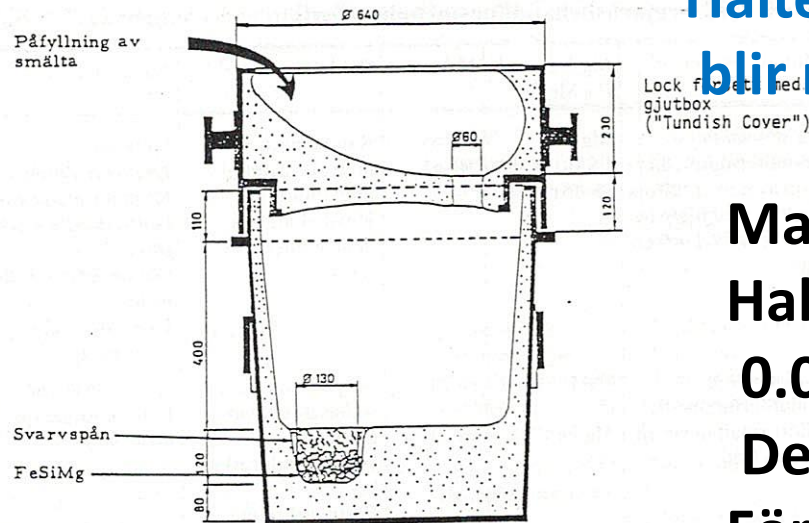
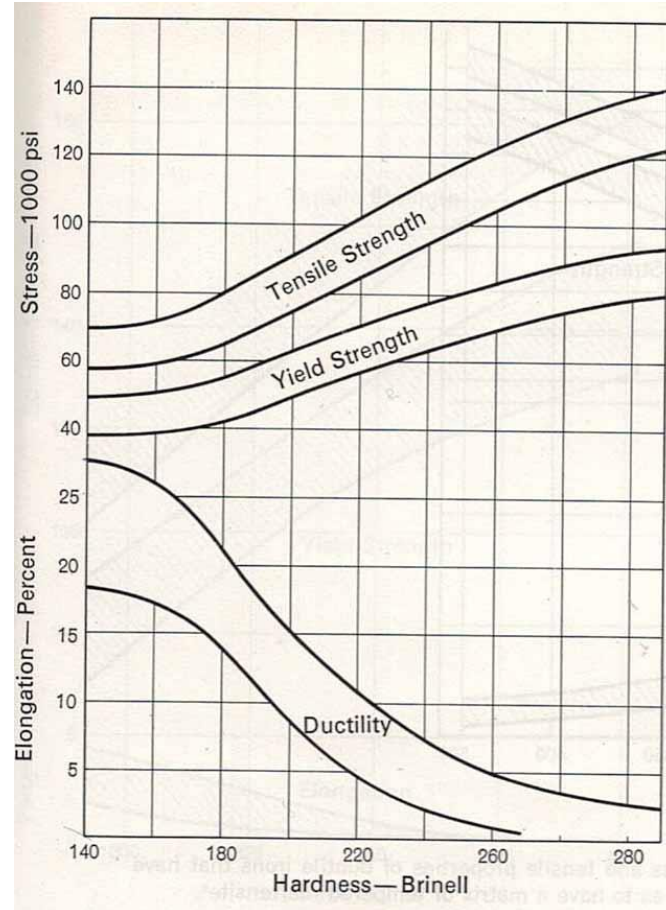

Bild 7.26 Behandlingskänk typ "Tundish Cover" med kapacitet 500 kg.

Magnesium löses in i smältan.
Halter skall vara i intervallet
0.04-0.10 %
Denna nivå är viktig.

För låga halter ger fel grafit struktur
För höga halter ger järnkarbid

Mekaniska egenskaper för segjärn

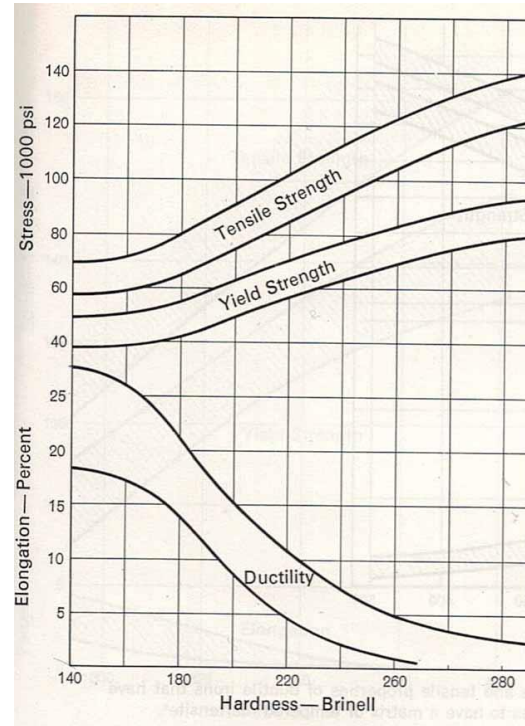
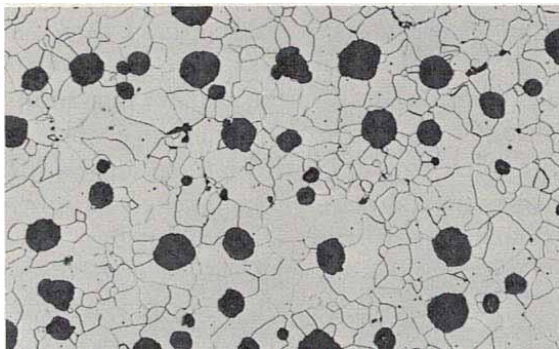
Segt och mjukt

Hårt och sprött

Mekaniska egenskaper i relation till strukturen

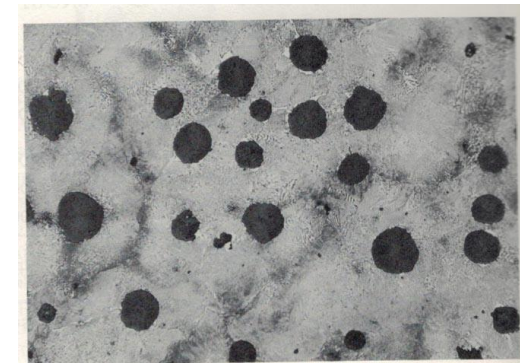
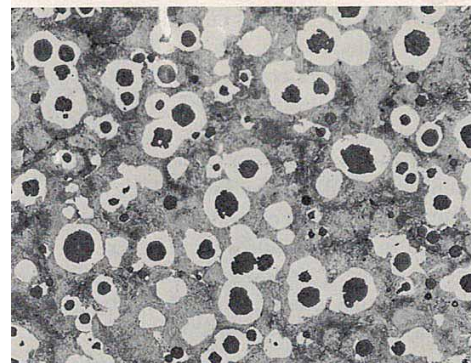
Mjukt och segt

Grafitnoduler i en grundmassa av rent järn med låga kolhalter av kol

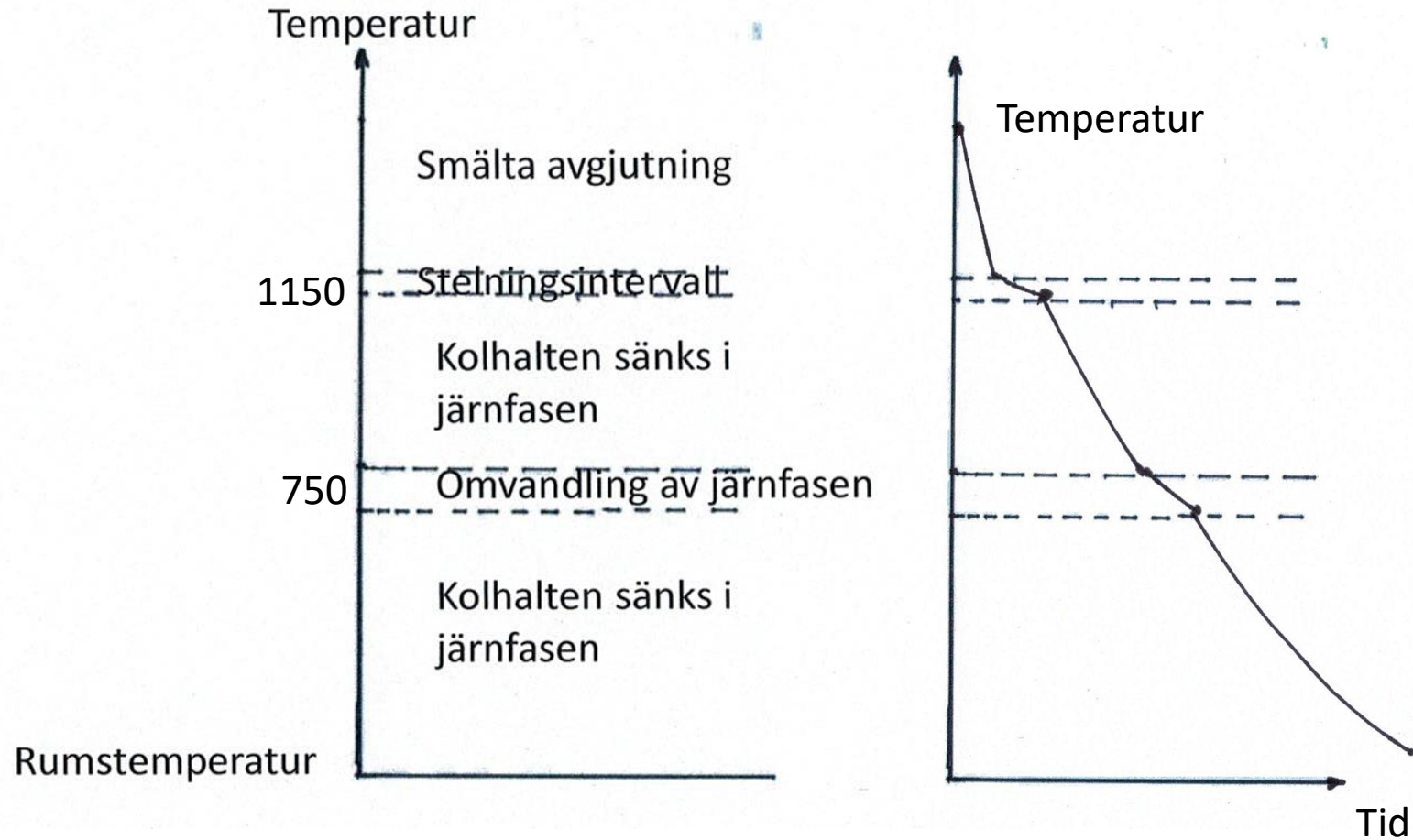

Hårt och sprött

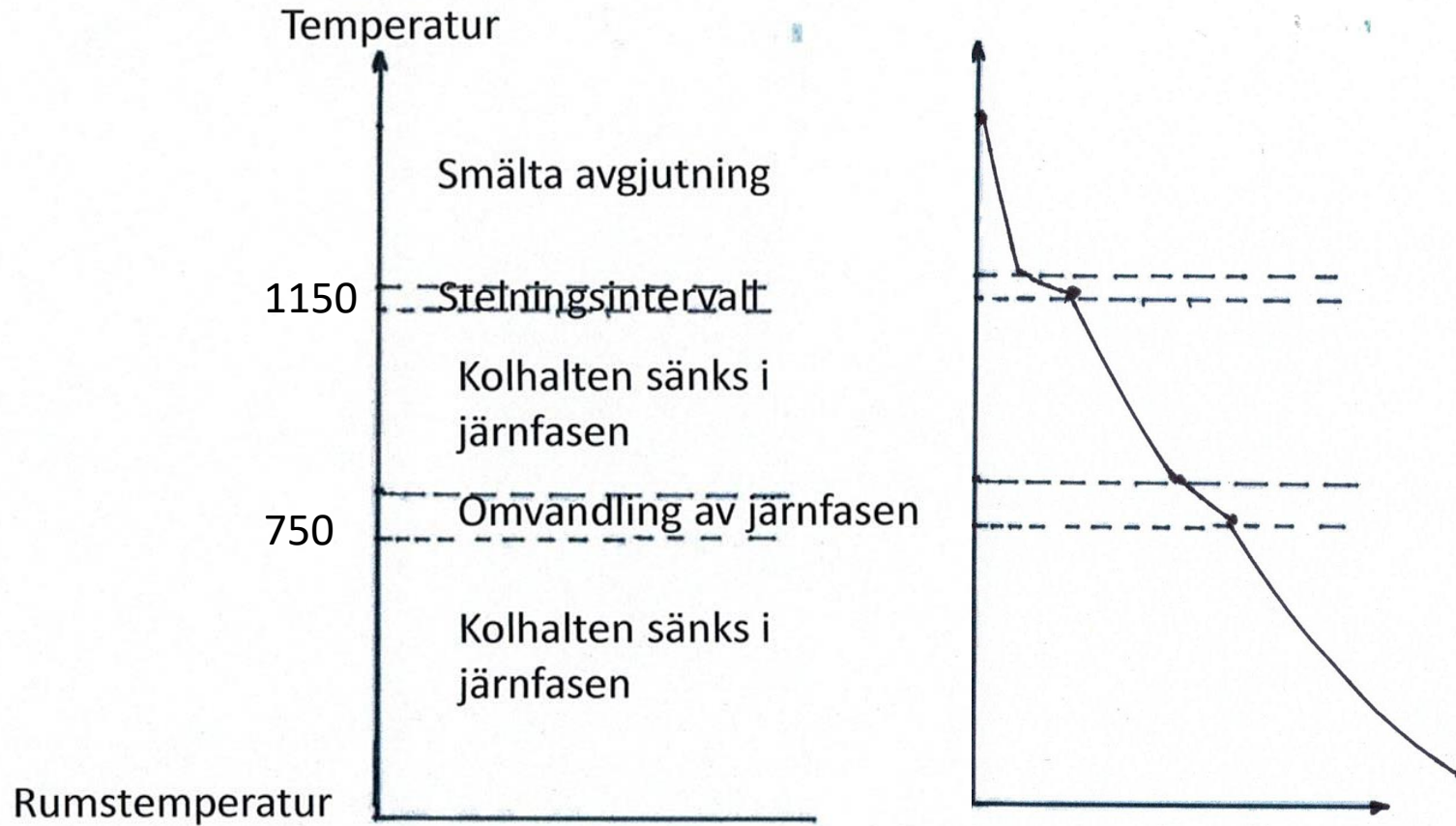
Grafitnoduler i en grundmassa av järn och järnkarbid.

Vägen till den ideala strukturen

Stelnings modell

Alla grafitnoduler kärnbildas i smältan vid stelnandets början. Järnfas bildas runt grafitnodulerna och växer tillsammans med nodulerna.

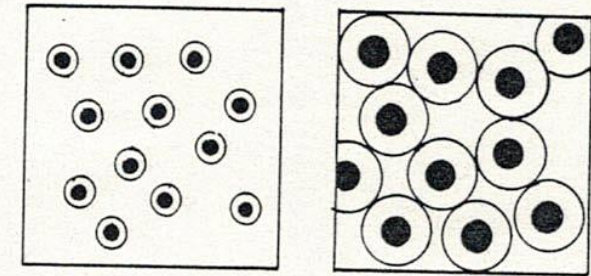
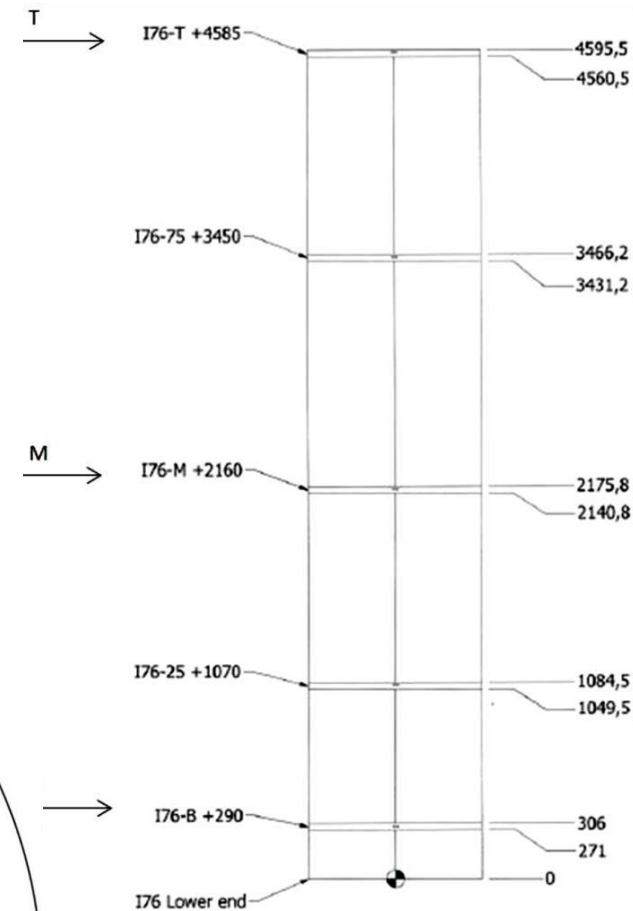
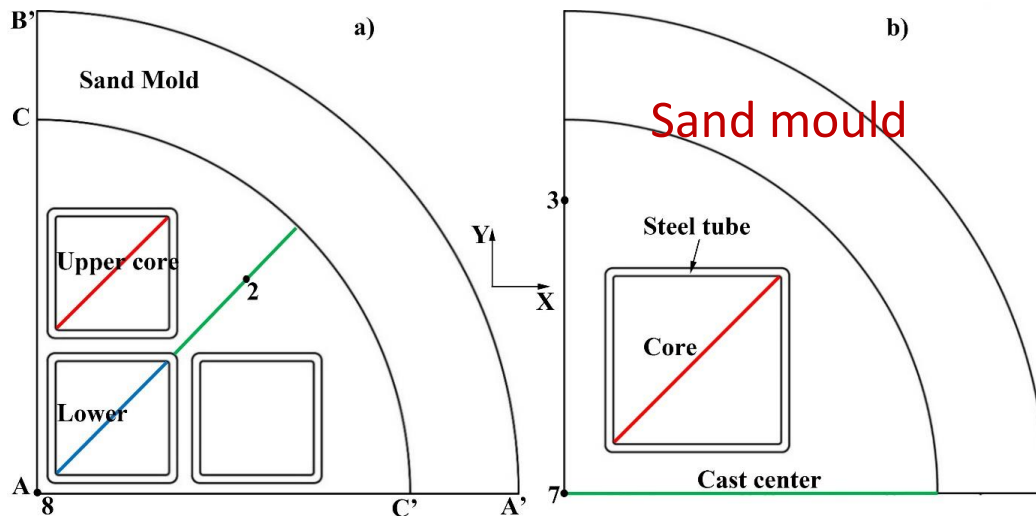
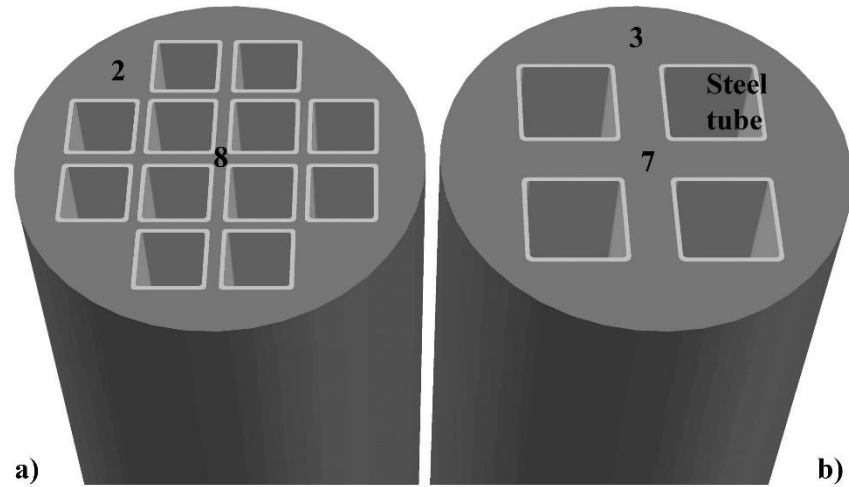

Figure 2b Eutectic growth of nodular iron

Sammansättningen på smältan ändras under stelningsprocessen. Kolhalten i järnfasen är 2% när allt har stelnat och 2% kol är bundet i grafitnodulerna.

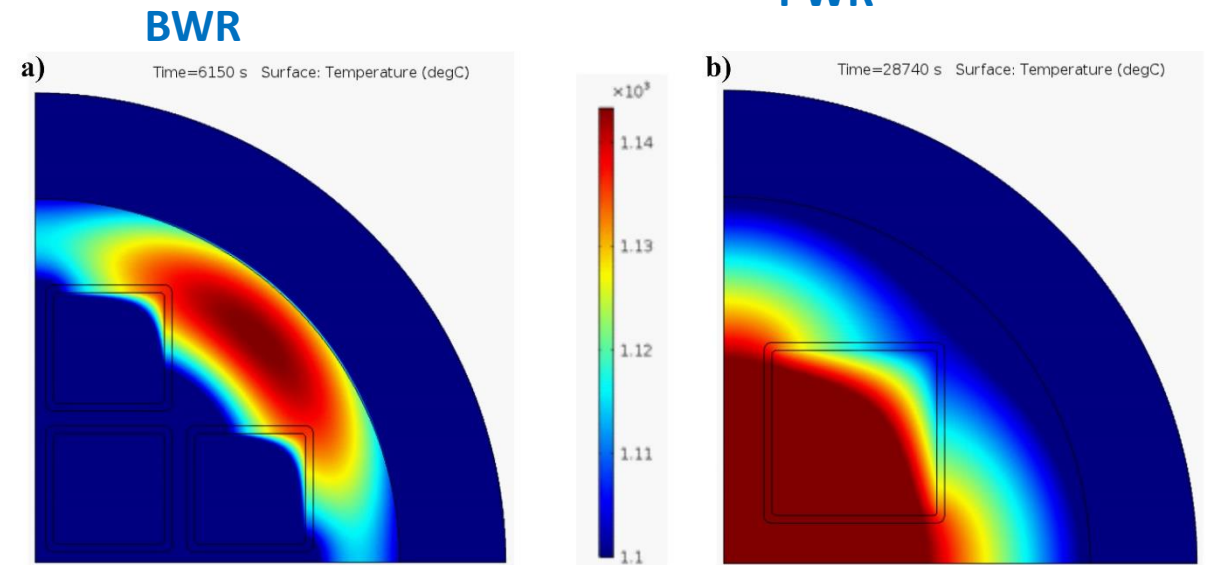
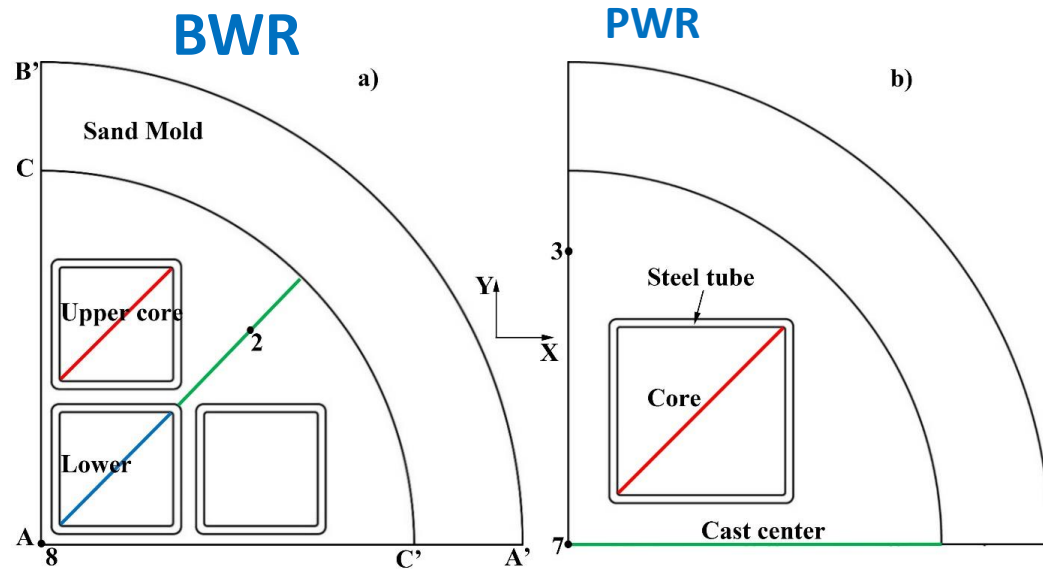
Geometri vid beräkningar

Beräkningarna har genomförts i ett tvärsnitt. Ingen värmetransport i höjddled

Stål tuberna är fyllda med sand

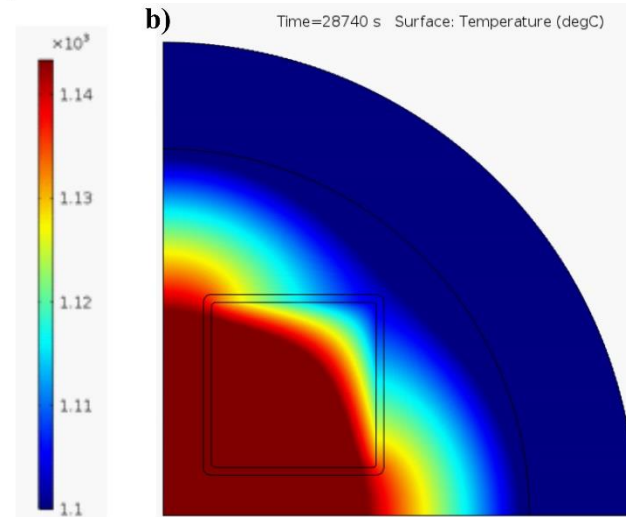
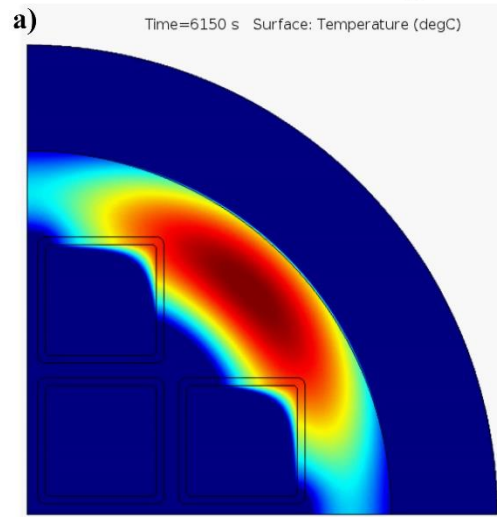
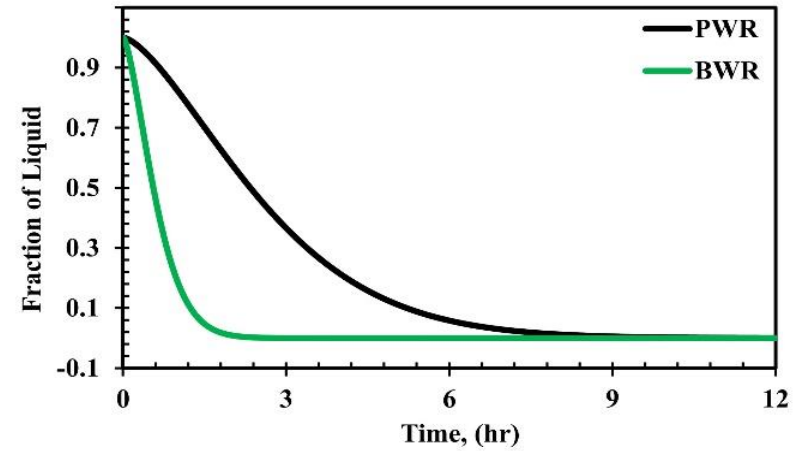
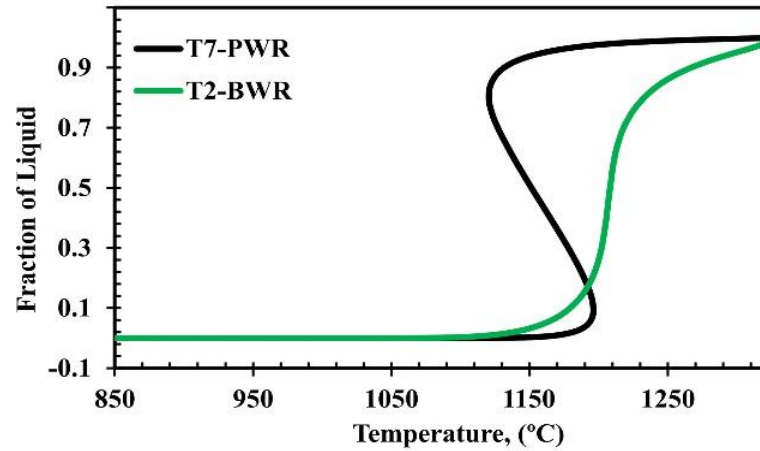
Resultat av beräkningar med programmet COMSOL

Stelningscentrum för BWR kapseln
Där smältanhopningen är störst

Stelningscentrum i mitten
för PWR kapseln

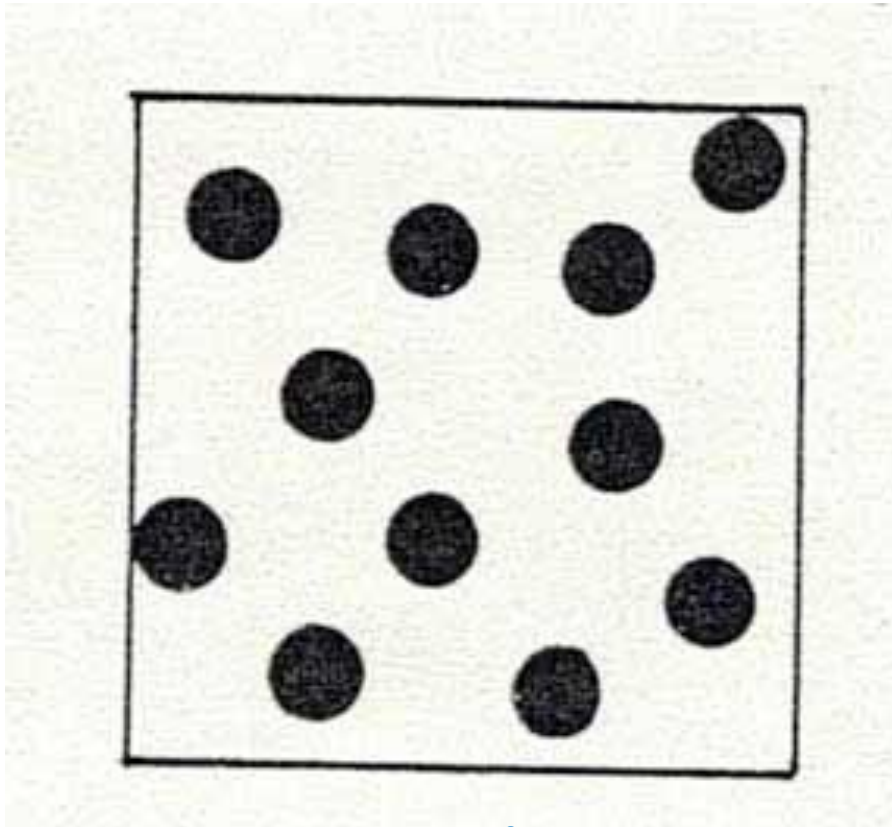
Stelningtid

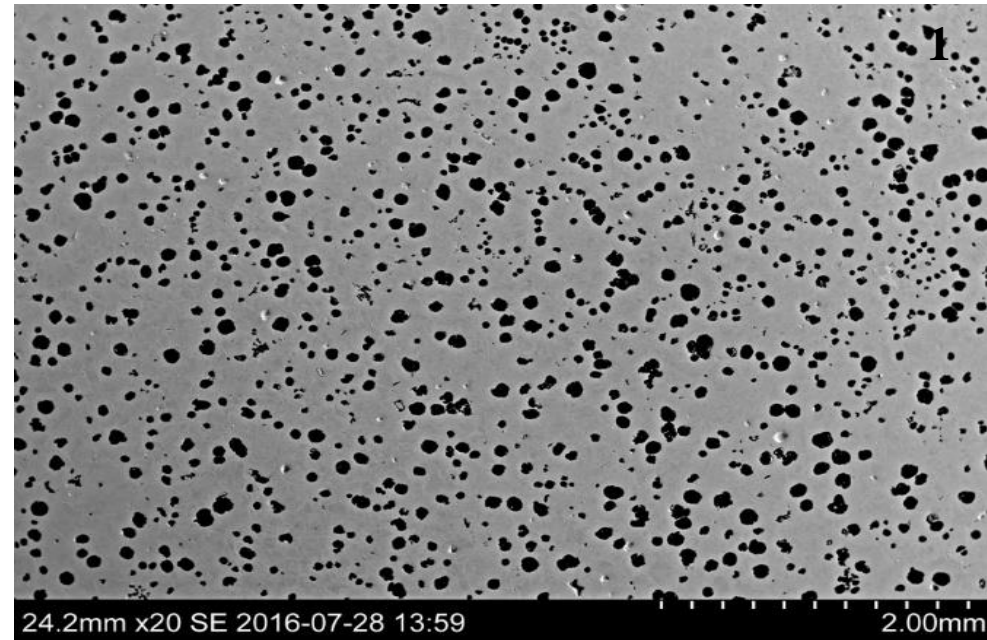
Stelningstid BWR 1.5 timmar

Stelningtid för PWR 6 timmar

Strukturen i kapseln jämfört med den ideala strukturer som erhållits vid beräkningarna

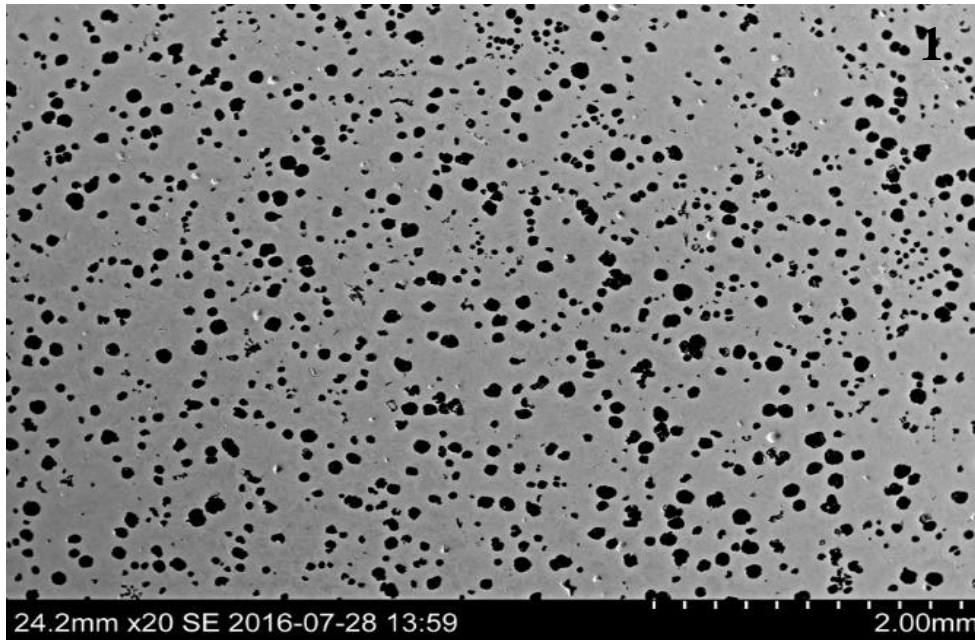

Struktur som erhållits vid beräkningarna

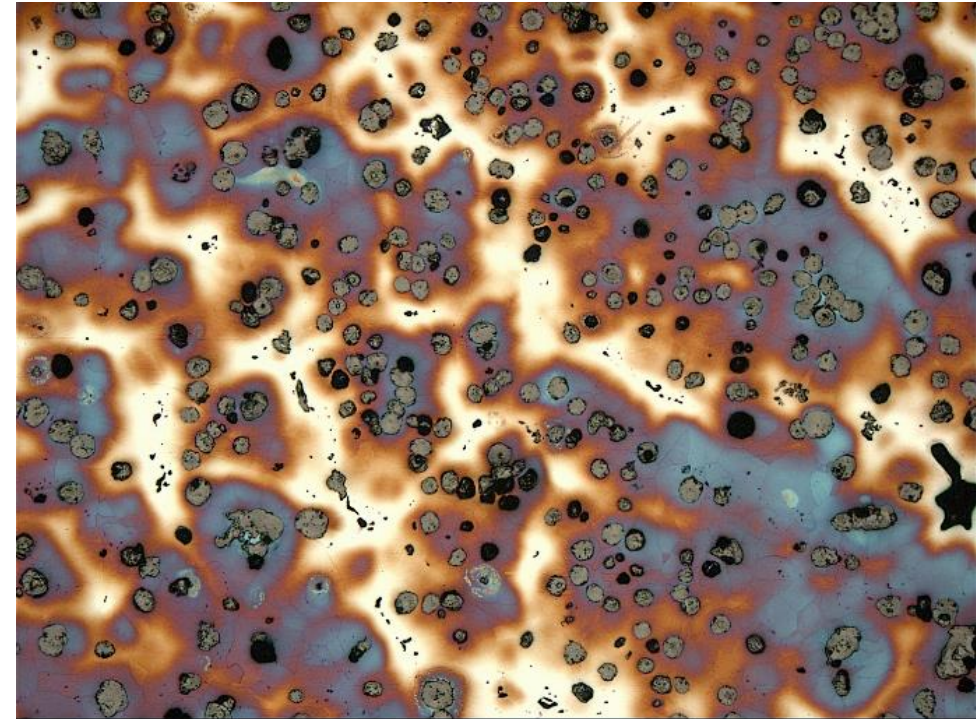

Struktur i kapseln sedd i ett mikroskop

Strukturen i kapseln i ett mikroskop där provet behandlats så att man ser struktur skillnaderna

Struktur i ett oetsat prov

Struktur i ett etsat prov sedd i ett mikroskop

Kisel fördelningen i strukturen

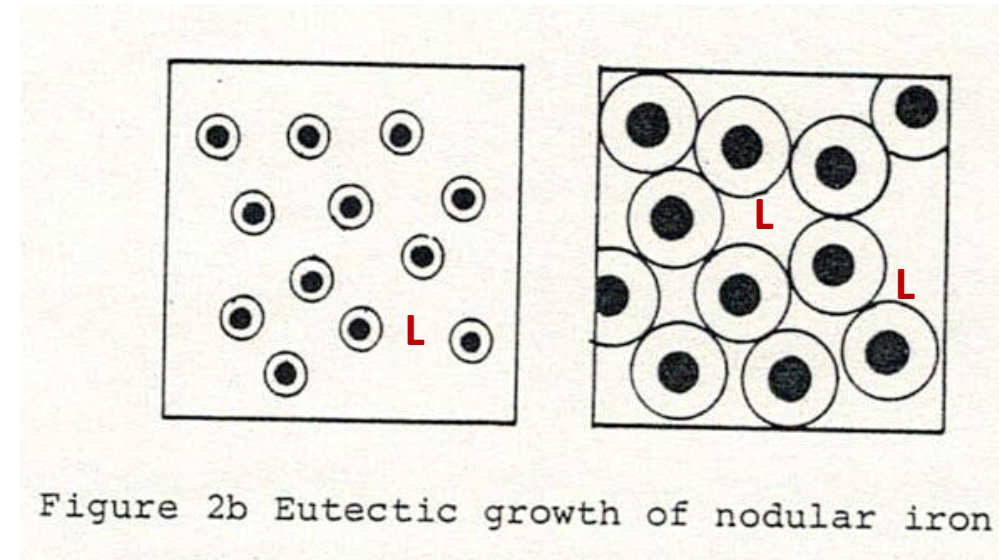
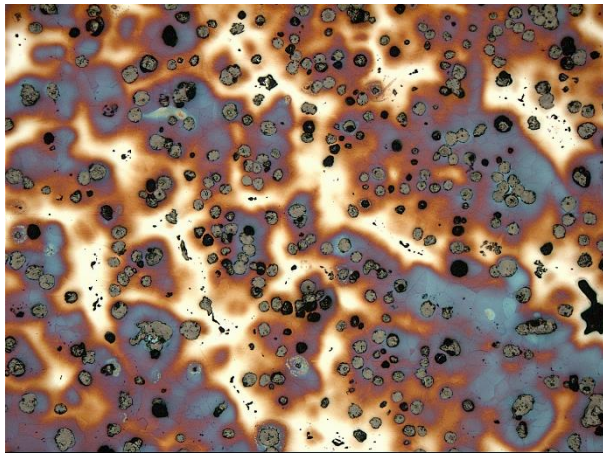
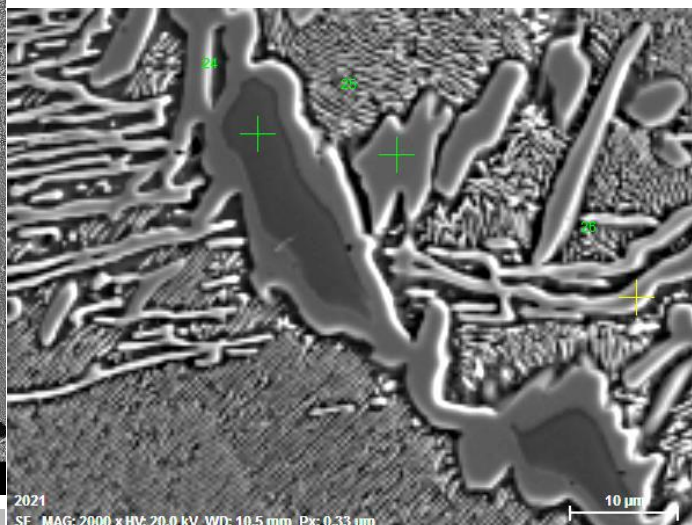
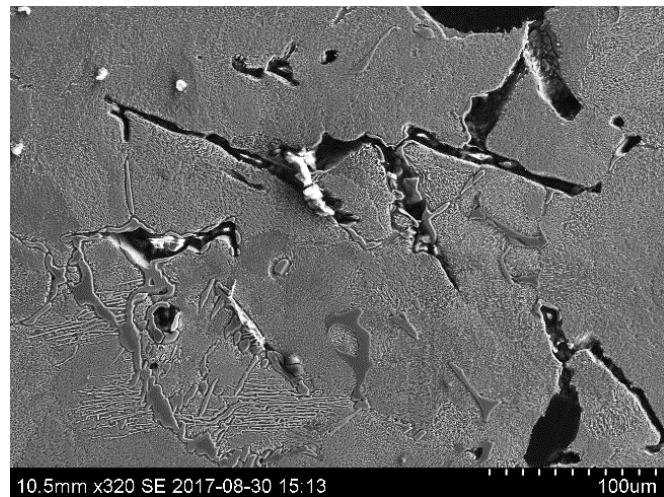

Figure 2b Eutectic growth of nodular iron

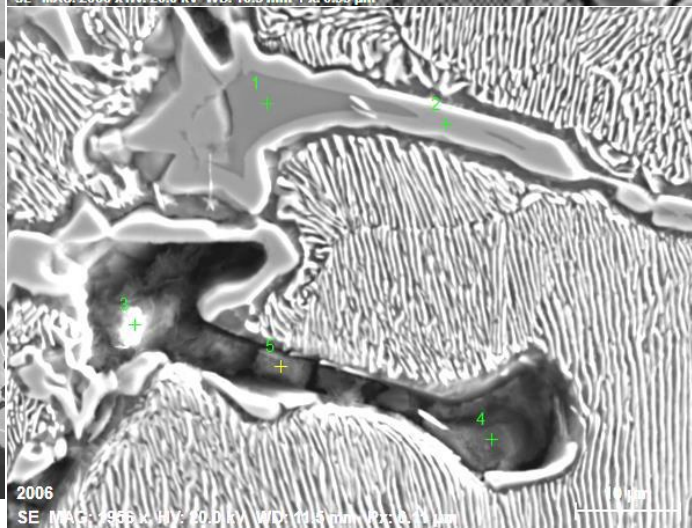
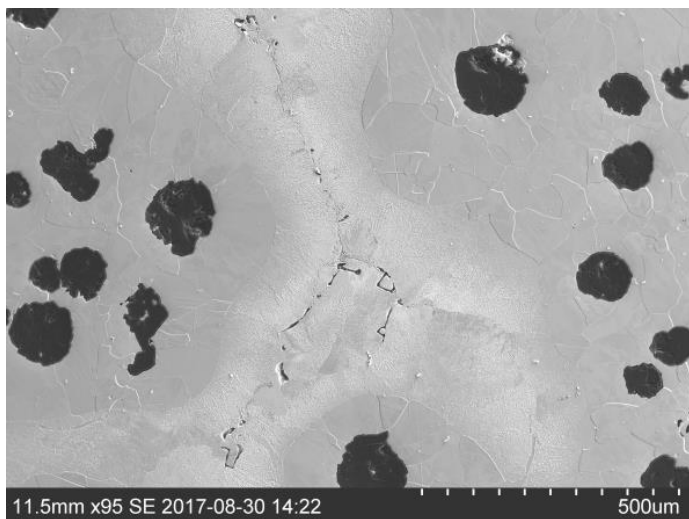
Etsningen visar att vi får låga halter av kisel i de sist stelnade partierna. Detta påverkar omvandlingen av järnfasen och gynnar bildningen av järnkarbid

**Bilden visar att vi har en ojämn fördelning av grafitnodulerna
Med en låg andel i de sist stelnade delarna**

De sist stelnade delarna i strukturen innehåller karbider, slagger, porer, vilket ses i mikroskop i högre förstoring

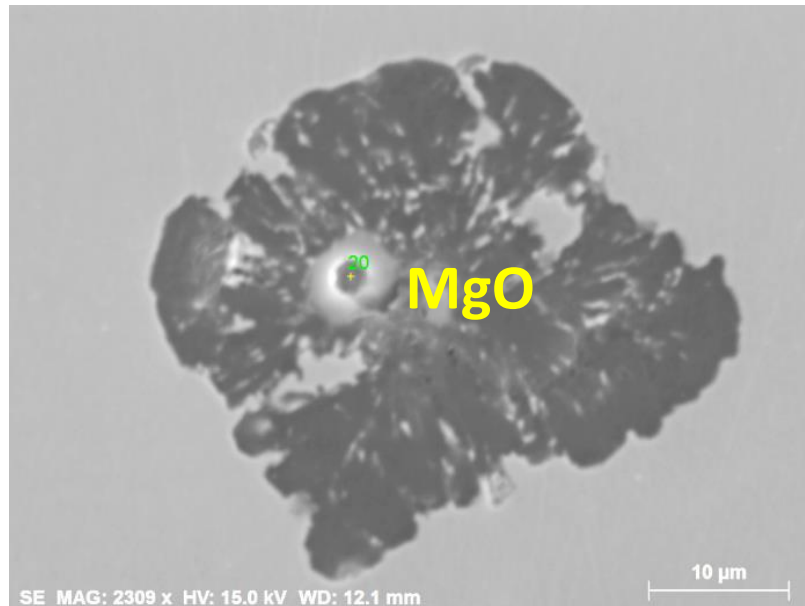
FeC-trace V

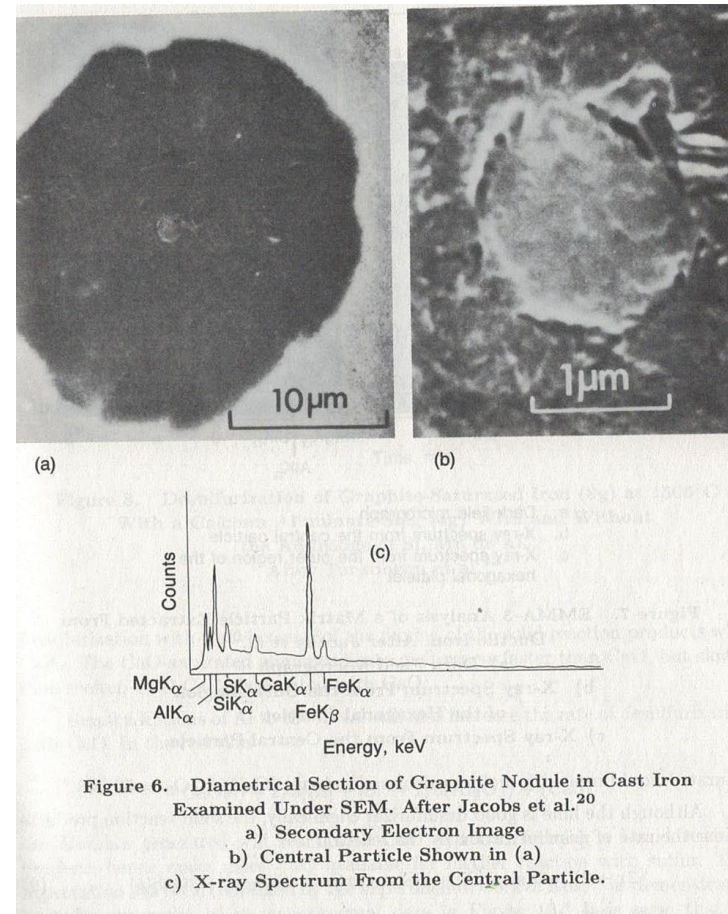
Fe-trace V-Cr-C

Grafitnodulernas fördelning i strukturen bestäms av hur de startar sin tillväxt.

Grafitnodulernas start sker från små partiklar i smältan

Starten sker på små partiklar av Magnesium oxider i smältan

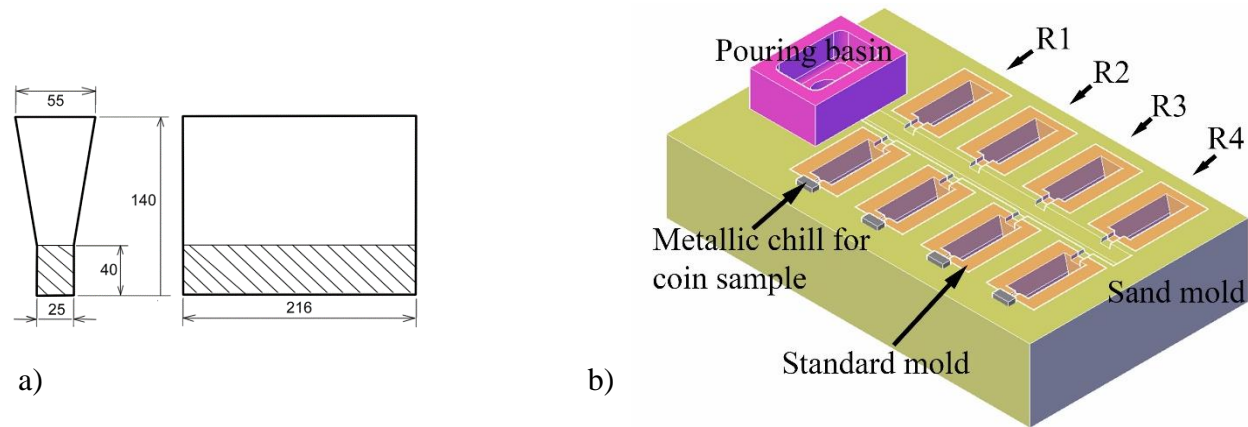

Bildnings förloppet av Magnesium oxider

- Tidigare experiment visar stt de bildas under svalningnen från gjuttemperaturen ner till stelningstemperaturen.
- Magnesium oxider kan också bildas under stelningsprocessen
- Fråga: Kan oxiderna bildas genom reaktion med andra partiklar.

Experiment för testning av olika tillsatser till smältan

Experiment med tillsats av olika element för studier av kärnbildning av grafitnoder

Standard form för gjutning av provstavar för tester av mekaniska egenskaper kombinerade så att referensprov och test prover kan gjas samtidigt

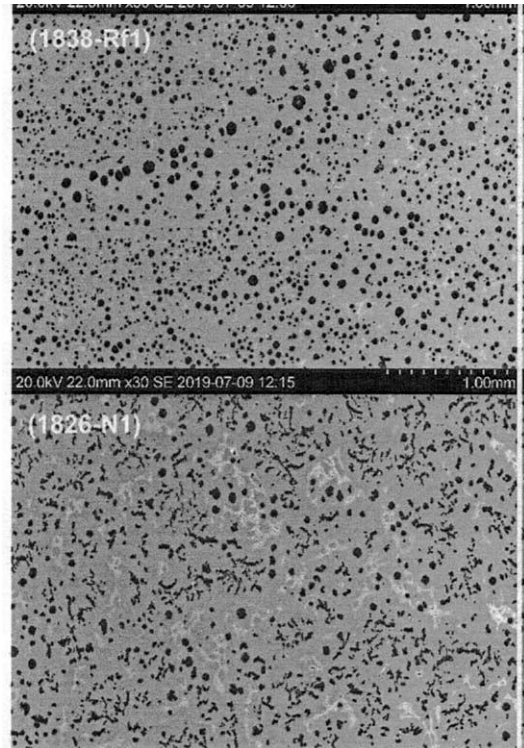
Tre olika oxider testades
Kiseloxid, Järnoxid, Vatten
Dessutom testades
tillsats av järnnitrider

Resultat

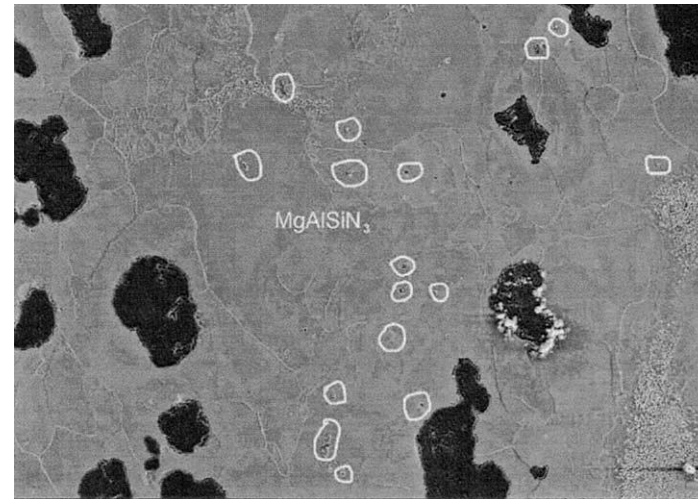
- Kiseloxid reagerar med magnesium och bildar magnesium oxider. I små mängder ökar antalet grafitnoduler. I större mängder förändras grafitnodulerna morfologi från sväriska till mer avlånga.
- Järenoxid har samma effect som kiseloxiden.
- Vatten reagera med Magnesium och ger Magnesiumoxider samt löser in väte i smältan. Små halter ger en ökande andel grafitnoduler större mängder ger en förändring av grafitmorfologin

Resultat av tillsats av järnnitrider

Ingen effect på antalet noduler

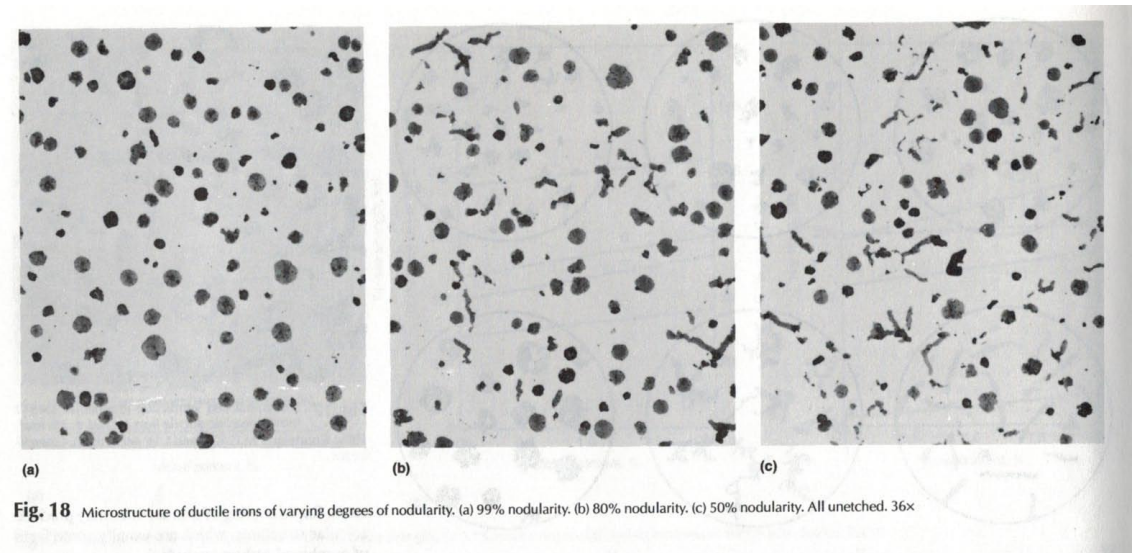
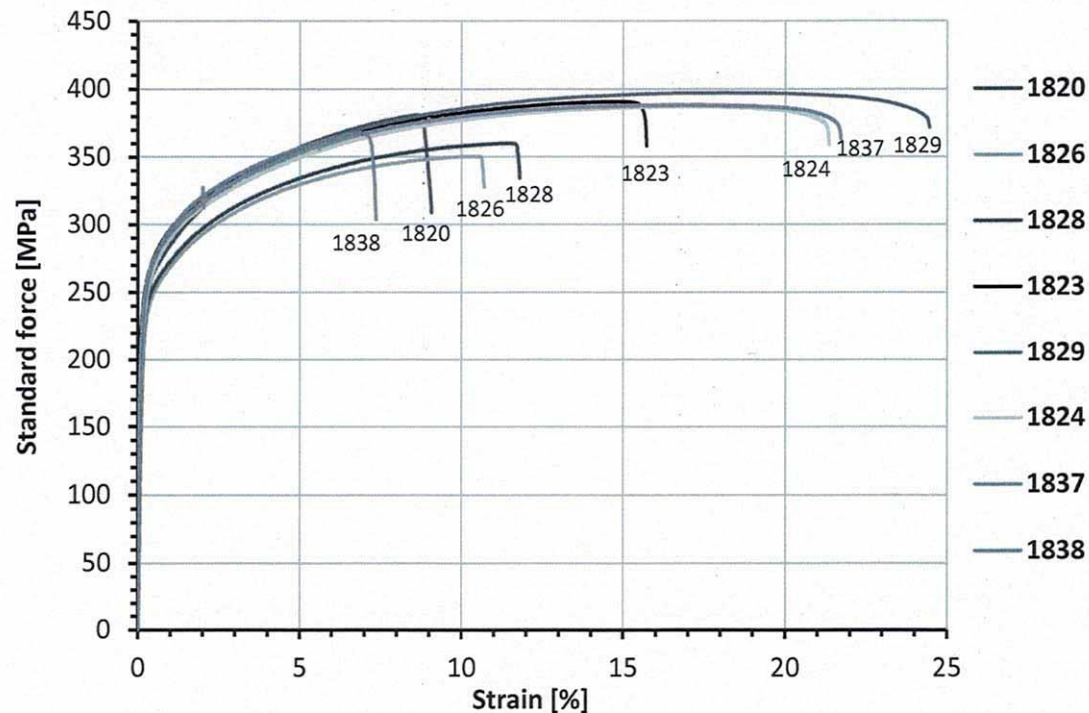
Magnesiumnitrider bildas i smältan och under stelningprocessen

Nitriderna binder magnesium och minskar halten av magnesium i smältan och ger en ändring av grafitmorfologim

Magnesiumhalten i smältan kommer nära det kritiska värdet på 0.04 %

Effekten av en ändring av grafitmorfologin på de mekaniska egenskaperna

Ökning av vermicular grafit minskar duktiliteten
Ingen effekt av förhöjd vätehalt

Slutsats angående tillsatser som reagerar med magnesium

Vid små tillsatser av ämnen som reagerar med det lösta magnesiumet i smältan och ger magnesiumoxider. Då får man en gynnsam effect på nodulbildningen med fler noder

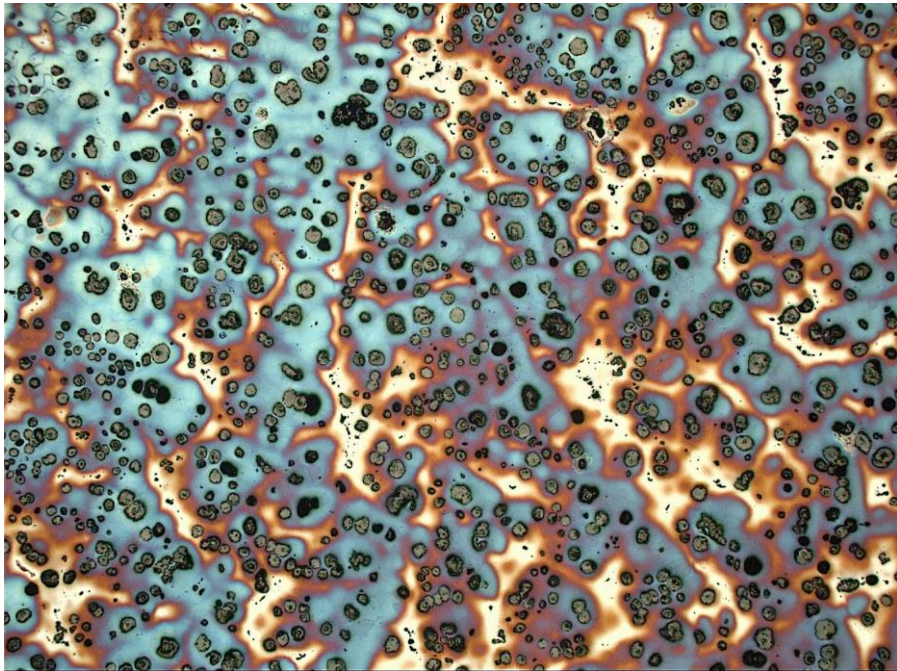
Vid stora tillsatser bildas så många och så mycket magnesium oxid så att Magnesium halten i smältan minskar till nivåer där grafitmorfologin ändras

Ökning av vätehalten gav ingen effekt på de mekaniska egenskaperna
Förutom den som observeras genom en ändring av grafitmorfologin

Grafitfördelningen i kapslar som
dels gjutits stigande och dels
gjutits fallande

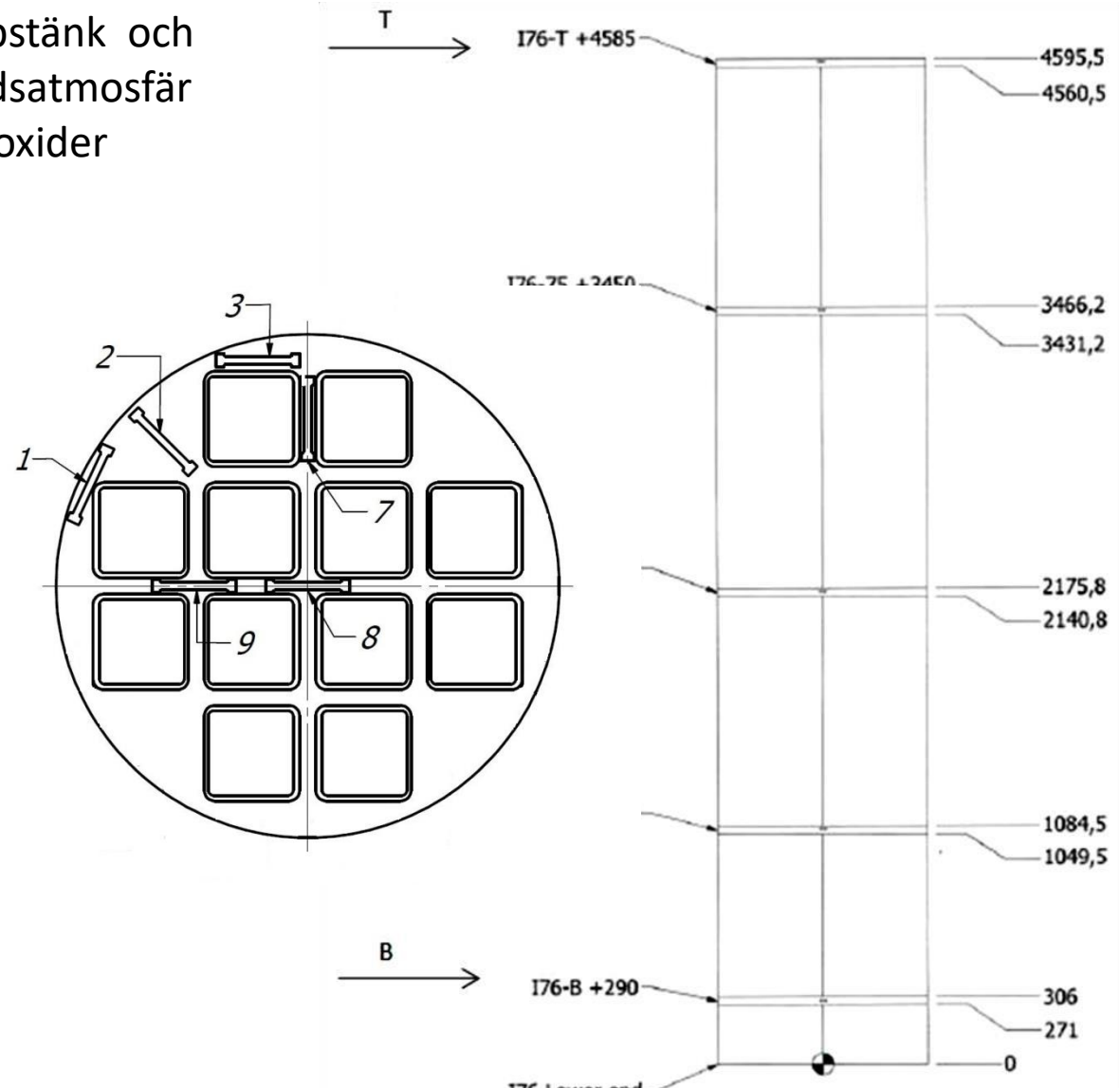
Fallgjutning

En fallhöjd på smältan av 5 meter ger upphov till upstänk och en mycket orolig överyta hos järnet. Då ingen skyddsatmosfär används sker en oxidation av smältan. Magnesium oxider bildas och en stor mängd grafitnoduler bildas

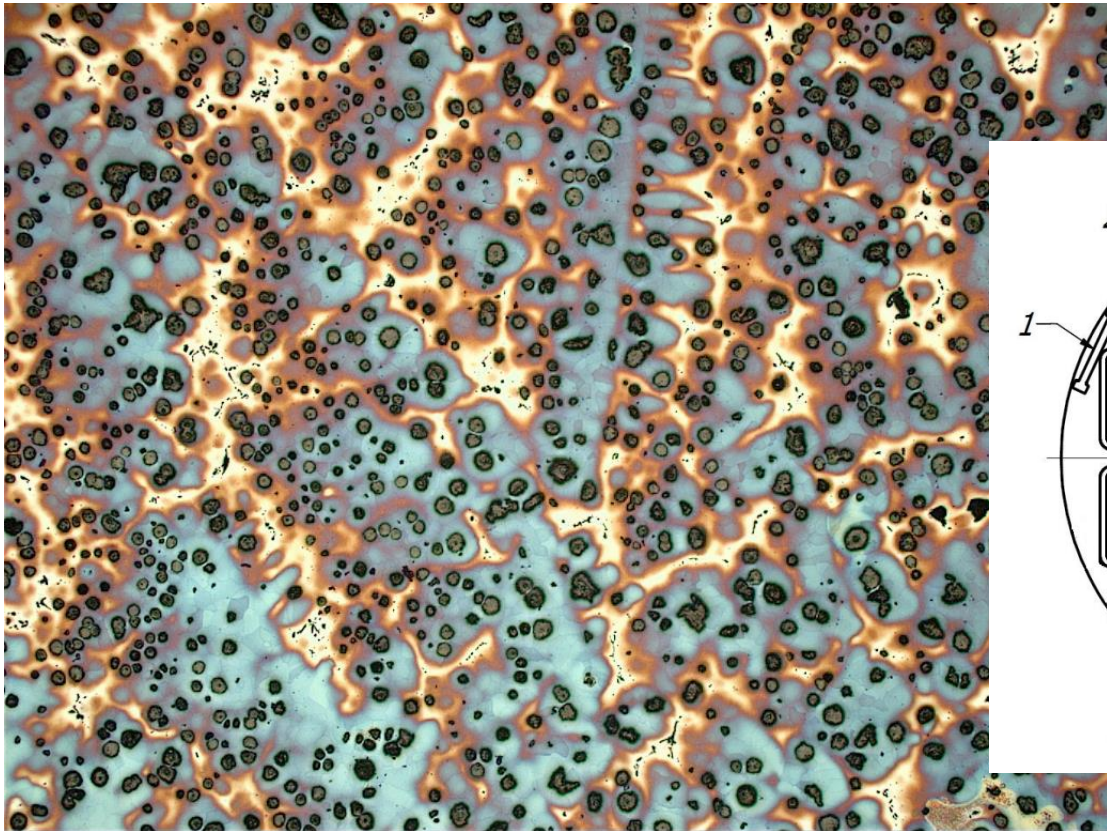

Grafitnodul clusters bildas

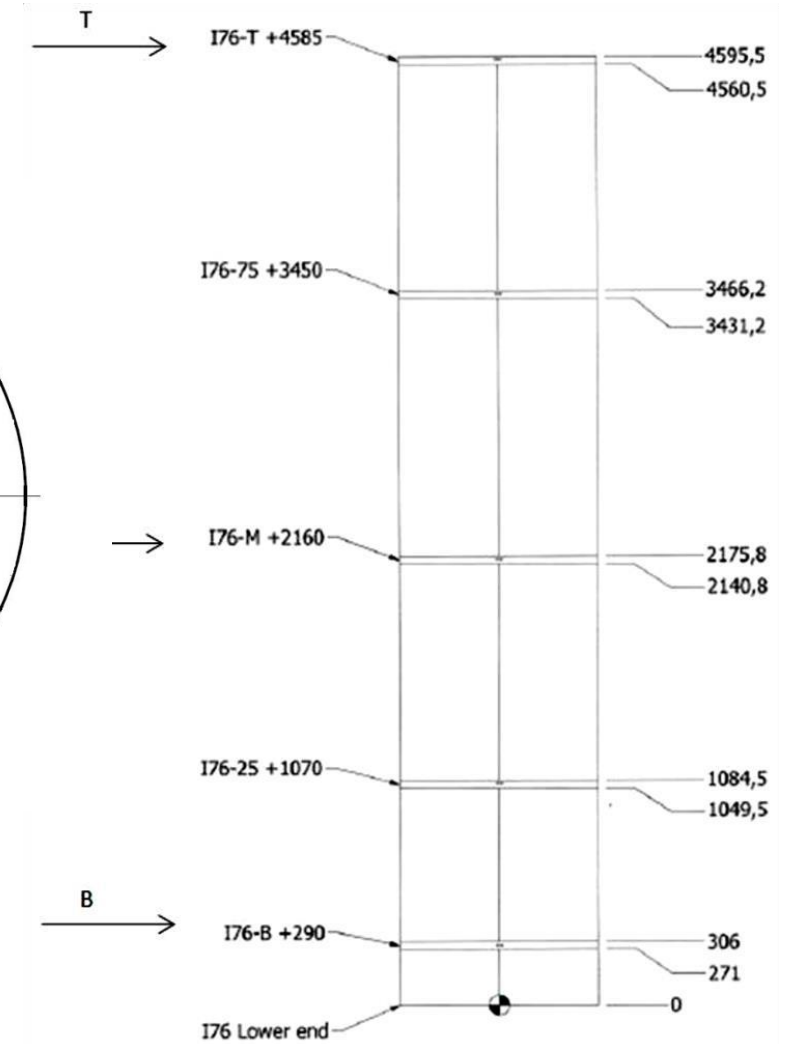
Bilden är från provstav 2

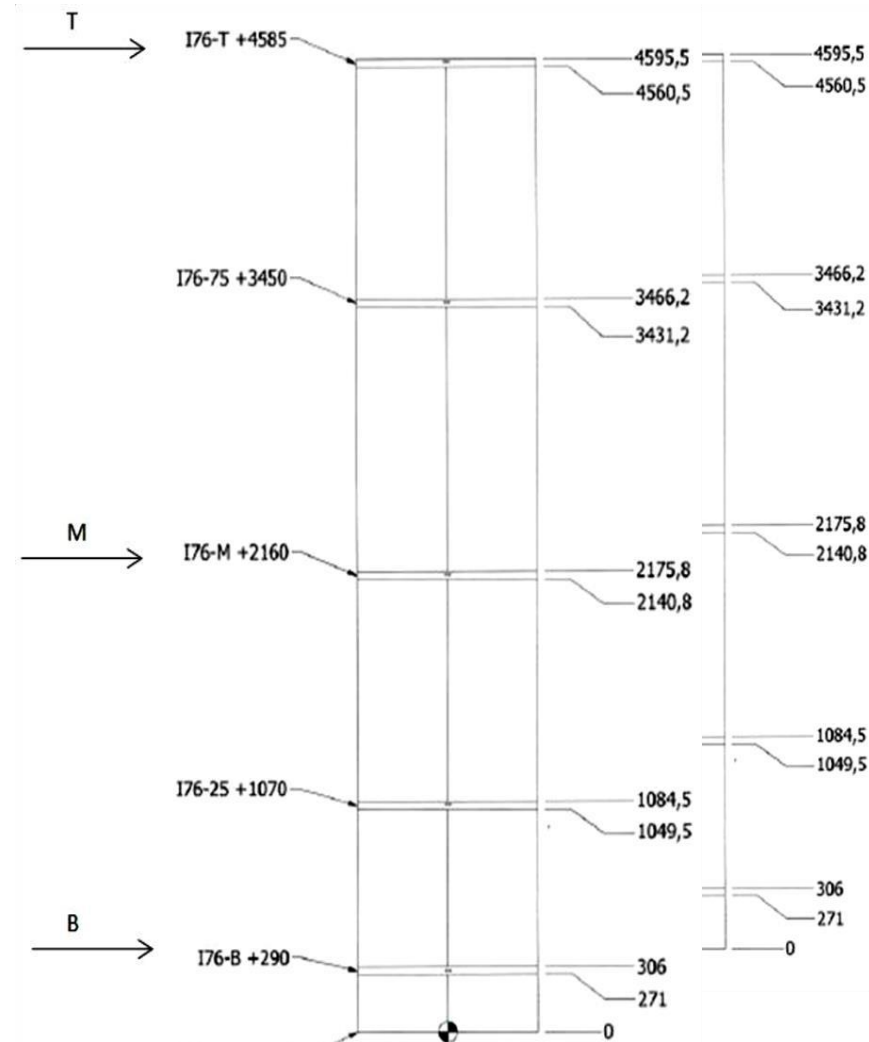
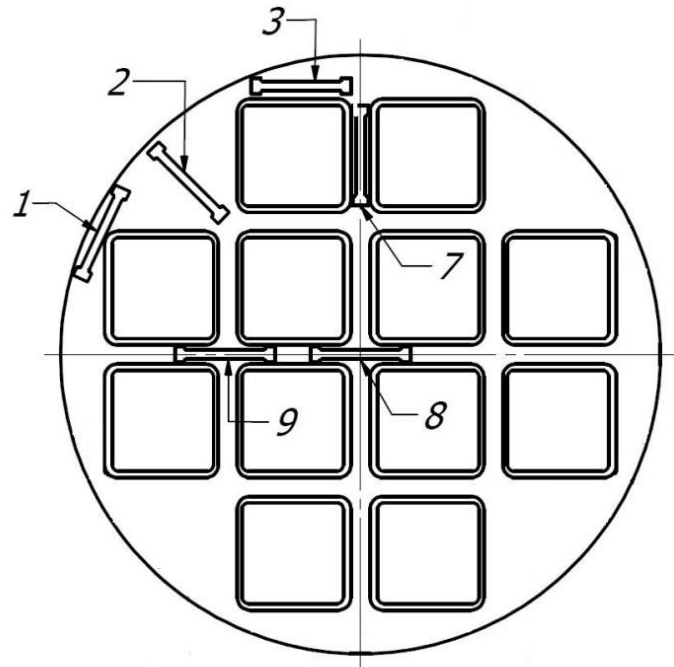
Stiggjutning

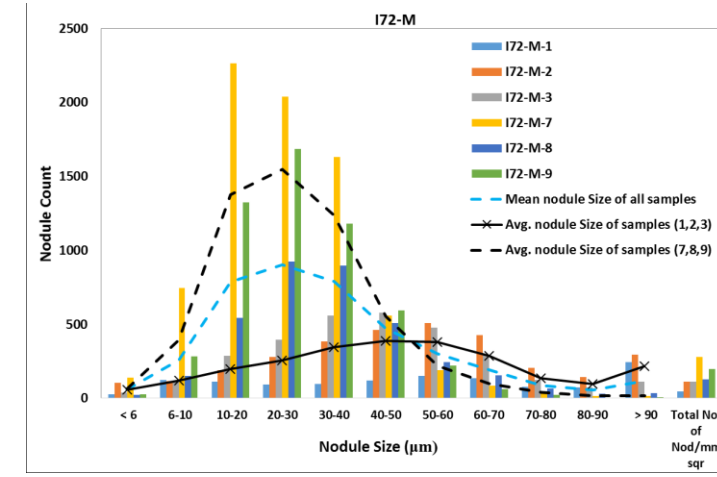
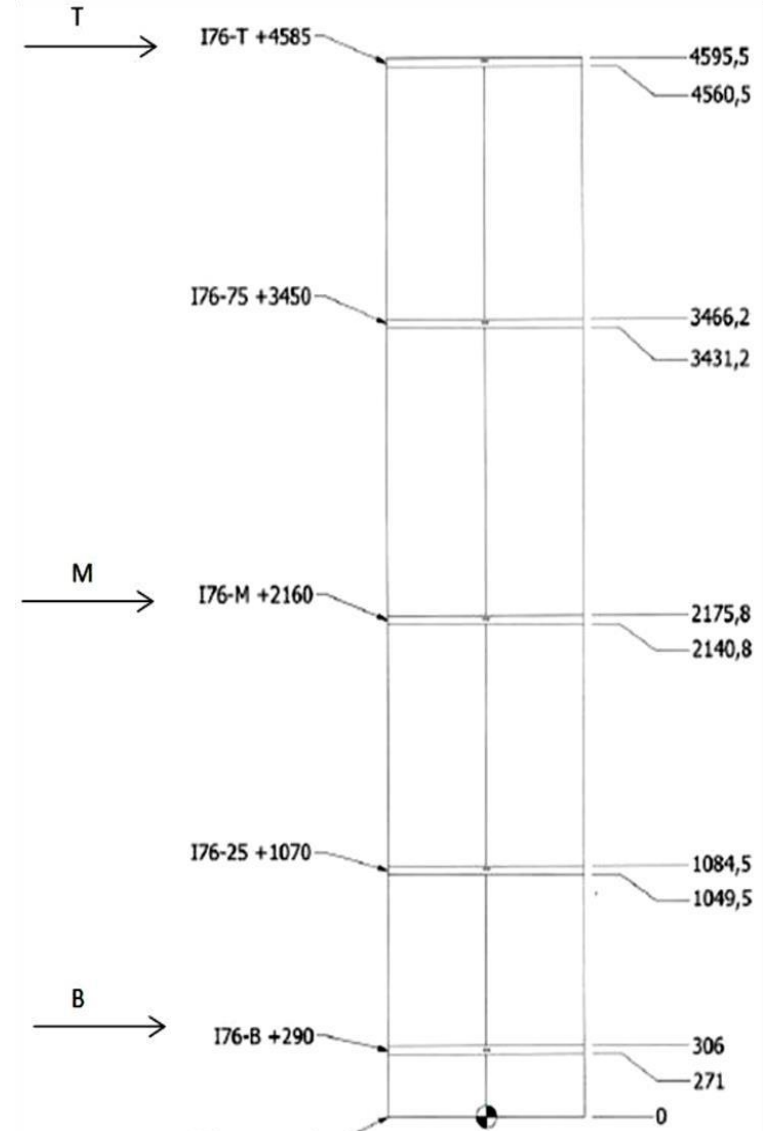
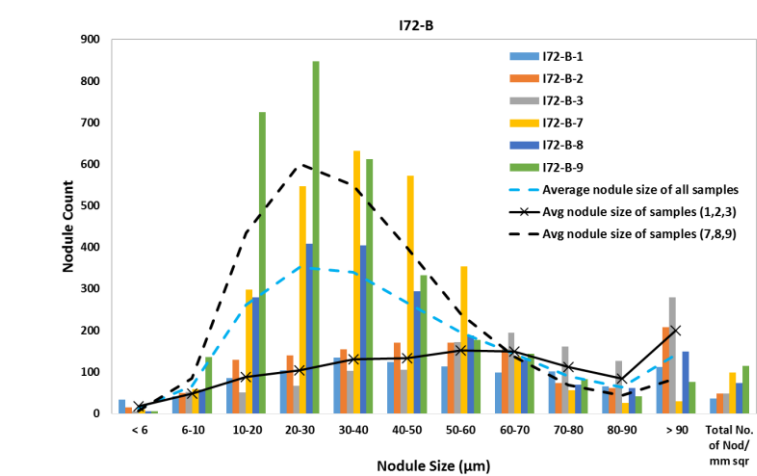
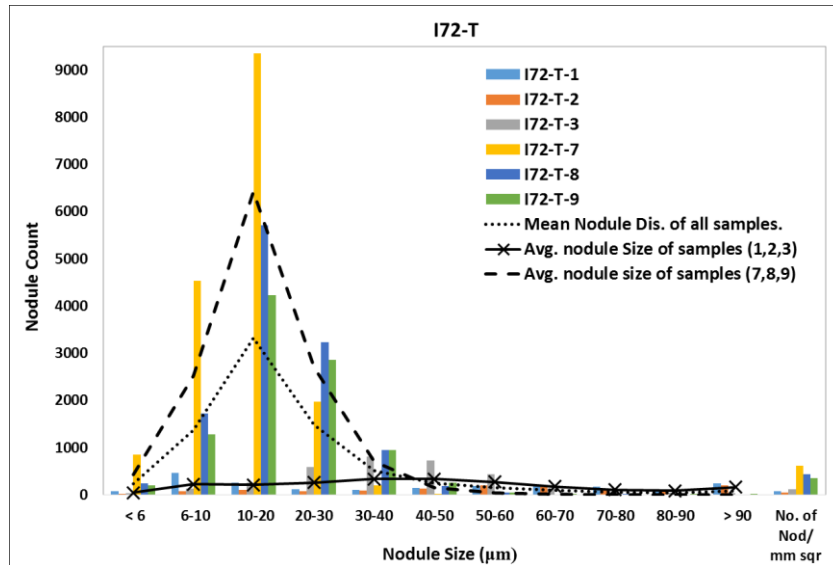
Lugnare fyllförlopp strukturen i provstav 2 liknar den som erhölls vid fallgjutning

Stiggjutning visar dock stora skillnader i struktur för provstavarna mellan ståltuberna

Fördelningen av antalet grafitnoduler vid stiggjutning

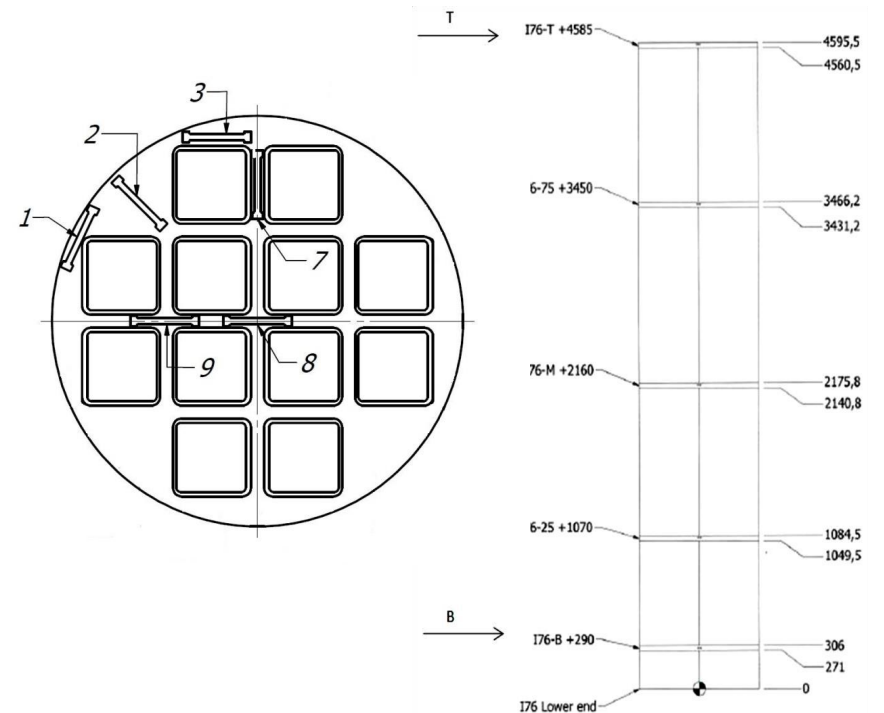

Many more small nodules in the top samples

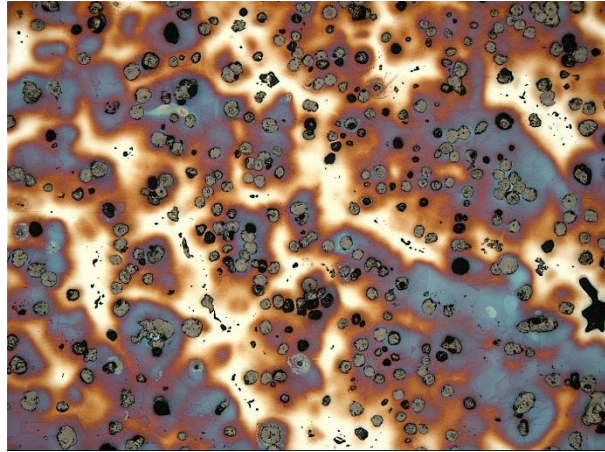
Förklaring till skillnad i struktur mellan fallgjuten och stiggjuten insats

- Stor mängd grafitnoduler bildas i smältan före bildning av järnfasen
Därför marginell skillnad i struktur i områden med stor volym smälta

- Ståltuberna oxideras i övre delen av formen på grund av strålning från smältans överyta och varm het luft med syre som stiger uppåt
Magnesiet i smältan reagerar med järnoxiden och ger magnesium oxider
Som kärnbilder grafirtnoduler

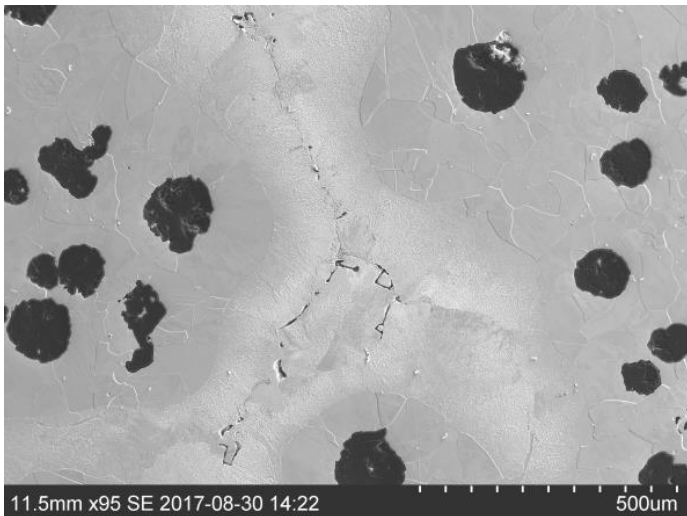

Svaghets zoner i strukturen

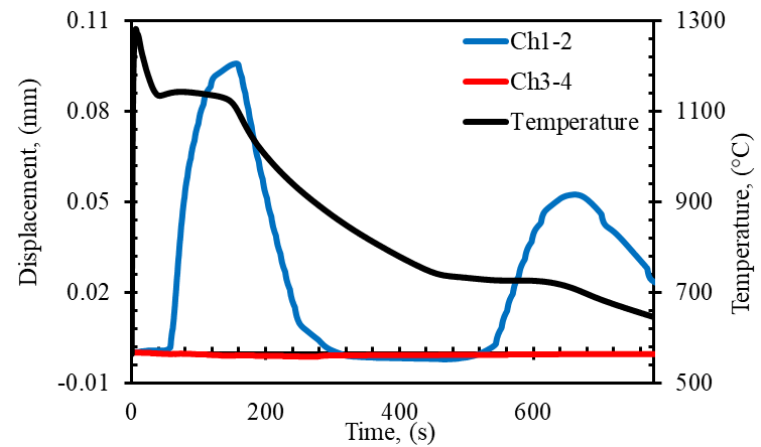
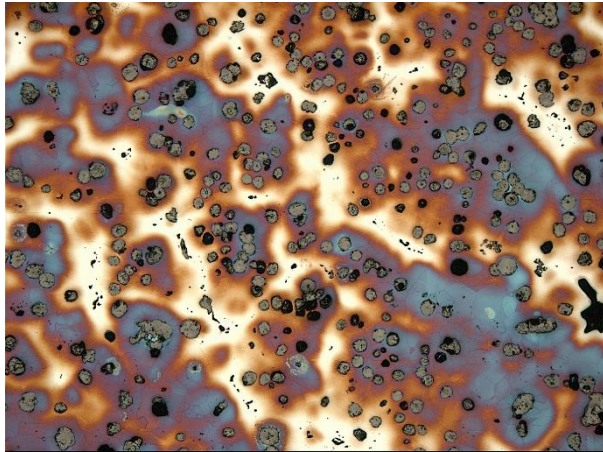

De sist stelnade delarna i mikrostrukturen har en liten andel grafitnoduler. De innehåller porer karbider och andra inneslutningar. Dessa zoner utgör svaga mekaniska delar och utgör anvisare för sprödbrott.

Designa gjutprocessen så att porbildning undviks i dessa områden samt försöka fördela dem så jämt som möjligt och göra dem så små som möjligt

Expansion och kontraktion under stelningsprocessen

Dilatometer mätningar under stelningsförloppet visar en expansion av den fasta fasen så länge som grafit bildning och grafit tillväxt sker
När grafit tillväxten upphör sker en krympning
Porbildning sker då
Svaghetszoner bildas

Ideal struktur

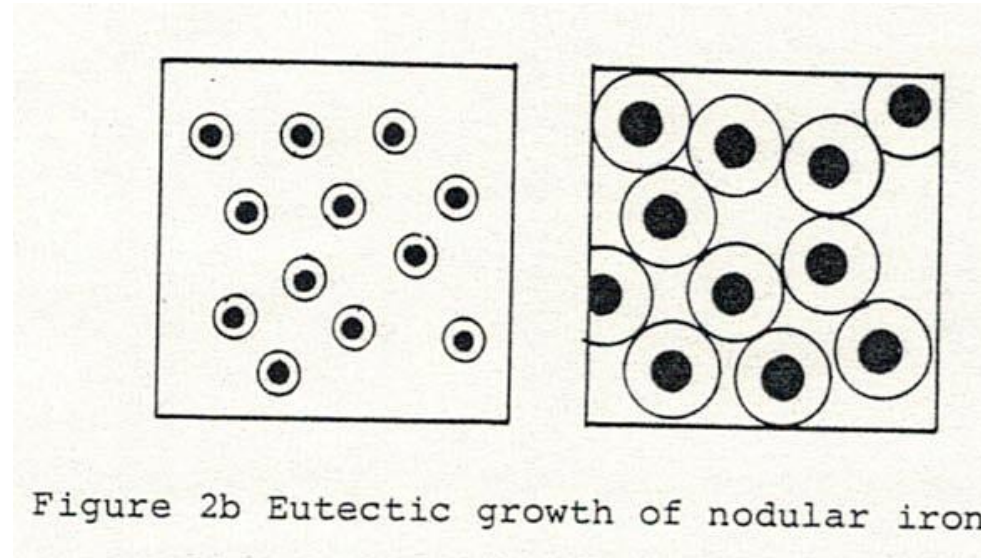
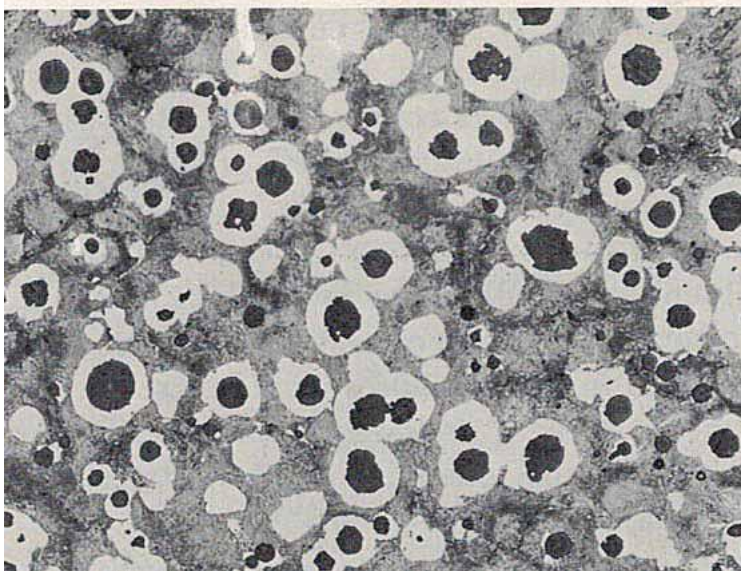

Figure 2b Eutectic growth of nodular iron

Stor andel jämt fördelade noder av olika storlek är önskvärt. Ger information om att grafitnoder bildas under hela stelningsprocessen

Teorin och experiment visar att detta är möjligt om Magnesiumhalten är tillräckligt hög i smältan.

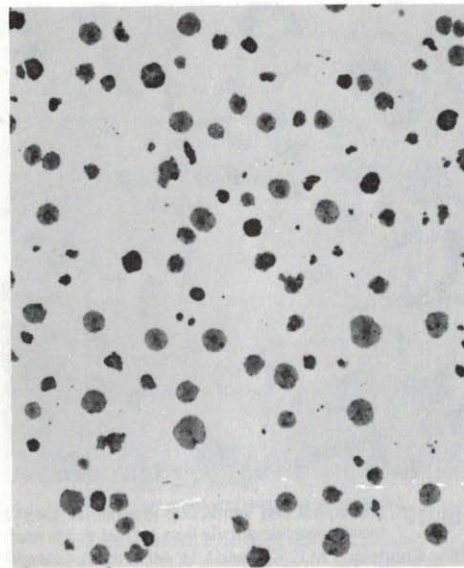
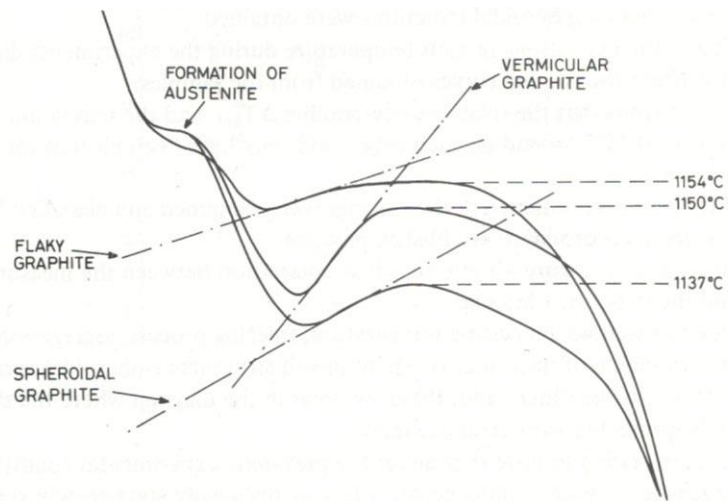
Vid gjtning av insatser konsumeras en stor del av magnesium mängden till följd av oxidationen
Inga noder bildas på slutet

Smältnings kontroll

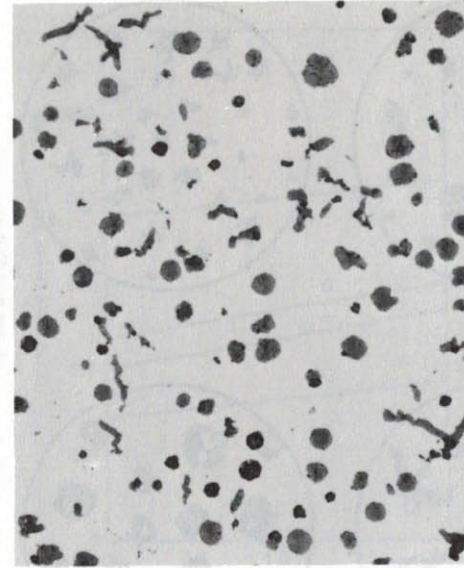
- Gjuttemperaturen och smälttemperaturen bestämmer syre halten i smältan och därmed mängden magnesium som skall tillsättas.
- Smältans sammansättning viktig. Föroreningar bör undvikas. Svavelhalten påverkar utbytet av magnesium
- En möjlighet att kontrollera smältans kondition efter magnesiumbehandlingen vore att införa en test av typen termisk analys

Termisk analys

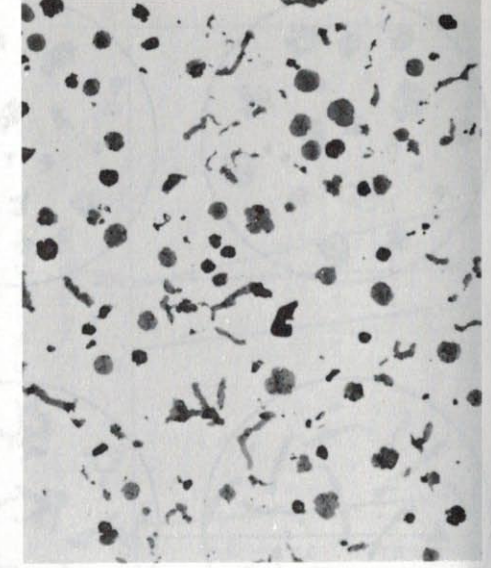
Smälta gjuts i en liten sandkopp
Temperatur tid kurva registreras
Kurvans form avslöjar grafit morfologin

(a)

(b)

(c)

Fig. 18 Microstructure of ductile irons of varying degrees of nodularity. (a) 99% nodularity. (b) 80% nodularity. (c) 50% nodularity. All unetched. 36x

Skyddad gjutning

- Atmosfären i gjutformen är viktig.
- Oxidering skall undvikas
- Vid konventionell gjutning blandas grafitpulver i sanden som brinner under gjutförloppet och ger en reducerande atmosfär. Detta borde testas även här.
- Oxidation av ståltuber kanske kan undvikas om dessa målas med ett tunt lager av tjära

Tack till SKB för ekonomiskt stöd
Tack till Rikard Källbom som diskussionspartner
Speciellt tack till Urban Fagerström vid
Roslagsgjuteriet för hans hjälp med
experimenten